

L. Fuchs: New Kreuterbuch, 1543, Von Hanff.

Geschreven en vertaald door Nico Koomen.

Von Hanff. Cap. CXLVIII.

(A) Namen.

Hanff würt auff Griechisch und Lateinisch Cannabis geheysen. Die Apotecker nennen jn Canabum.

Geschlecht.

Des Hanffs seind zweyerley geschlecht, zam und wild. Des zamen so man zû den starcken seylern braucht, seind auch zwey geschlecht, mennle und weible. Das mennle bringt samen, aber das weible keinen. Daher kompt es das man denselben Hanff Femel, nach dem Lateinischen namen Femellam, nennet. Den wilden Hanff, welcher zû Latein Torminalis

Van hennep. Kapittel 148. (*Cannabis sativa*)

Namen.

Hennep wordt op Grieks en Latijns Cannabis geheten. De apothekers noemen het Canabum.

Geslacht.

Van de hennep zijn twee geslachten, tam en wild. Van de tamme zo men tot de sterke zeilen gebruikt zijn ook twee geslachten, mannetje en wijfje. (tweehuizig) Dat mannetje brengt zaden, echter dat wijfje geen. Vandaar komt het dat men diezelfde hennep Femel, naar de Latijnse naam Femellam, noemt. De wilde hennep welke in Latijn Torminalis wordt geheten hebben we noch niet gezien.

würt geheyssen, haben wir noch nit gesehen.

(B) Gestalt.

Der zam Hanff Femel genent, hat einen schlechten, hollen, dünnen stengel, gewindt geele weisse kleine blümlin, fliegen darvon wie der staub, on alle frucht oder samen. Ist den blattern nach, dem mennle gleich. Die bletter aber desselbigen seind zerteylt, etlichs in fünff, etlichs in siben, zehen, mehr oder minder teyl, anzusehen wie die finger an der außgebreiteten hand. Die bletlin aber oder fingerlin seind schmal, und neben umbher mit kleinen schârtlin wie ein sichel zerkerfft, rauch, schwartzgrün, unnd eins starcken geruchs. Er gewindt auch vil neben zincken in der höhe, wie ein zimlichs beumlin, und die âst hangen voller samen, an den gipffeln in runden heüplin verschlossen. Der wild Hanff, wie Dioscorides anzeygt, hat stengel wie Eibisch kraut doch vil schwertzer, scherpffer oder rauher und kleiner, gemeinlich elen hoch. Die bletter seind des zamen blettern gleich, doch rauher unnd schwertzer. Seine blümen seind braunrotlecht, der same und die wurtzel dem Eibischkraut gleich.

(C) Statt irer wachung.

Der zam Hanff würt gesâet und gepflantz, und kommen beyderley geschlecht von einem samen, das doch wunderbarlich ist, dann eins ist fruchtbar, das ander bleibt unfruchtbar. Der wild nach anzeygung Dioscoridis wechst in wâlden und herten rauhen orten. Apuleius aber schreibt das er neben dem weg, und den zeünen gefunden würt.

Zeit.

Under dem zamen Hanff würt der Femel am ersten zeitig, nemlich im Hewmonat. Der ander aber erst im Herbst, umb die zeit so tag und nacht einander gleich seind, dann zû derselbigen zeit findt man den zeitigen samen.

(D) Die natur und complexion.

Der Hanff ist warmer und truckner natur, und wie Galenus bezeugt, so ist er seer warm. Darumb jrten die nit wenig so sagen der Hanff sey kalter natur.

Die krafft und würckung.

Der zam Hanff samen in grosser menig genommen trucknet und tilgt auß den mennlichen samen. Der safft aber auß dem grünen Hanff getruckt, in die ohten warm

Vorm.

De tamme hennep, vrouwtje genoemd, heeft een rechte, holle, dunne stengel, gewint gele witte kleine bloempjes, vliegen daarvan zoals het stof zonder alle vrucht of zaden. Is naar de bladeren het mannetje gelijk. De bladeren echter van die zijn verdeeld, ettelijke in vijf, ettelijke in zeven, tien, meer of minder delen, aan te zien zoals de vingers aan de uitgespreide hand. De blaadjes echter of vingertjes zijn smal en naast omheen met kleine schaatjes zoals een sikkelt gekerft, ruw, zwartgroen en een sterke reuk. Het gewint ook veel zijscheuten in de hoogte zoals een aardig boompje en die takken hangen vol zaden aan de toppen in ronde huisjes gesloten. De wilde hennep, zoals Dioscorides aantoon, heeft stengels zoals witte heemstkruid, doch veel zwarter, scherper of ruwer en kleiner, gewoonlijk ellebogen hoog. De bladeren zijn de tamme bladeren gelijk, doch ruwer en zwarter. Zijn bloemen zijn bruinroodachtig, het zaad en de wortel het heemstkruid gelijk. (een kaasjeskruidachtige)

Hun groeiplaats.

De tamme hennep wordt gezaaid en geplant en komen beide geslachten van een zaad dat doch wonderbaarlijk is, dan een is vruchtbaar, de andere blijft onvruchtbaar. De wilde naar aantonen van Dioscorides groeit in wouden en harde ruwe oorden. Apuleius echter schrijft dat het naast de weg en de tuinen gevonden wordt.

Tijd.

Onder de tamme hennep wordt het vrouwtje het eerste rijp, namelijk in juli. De andere echter eerst in herfst om de tijd zo dag en nacht elkaar gelijk zijn, dan in diezelfde tijd vindt men de rijpen zaden.

De natuur en samengesteldheid.

De hennep is warme en droge natuur en, zoals Galenus aantoon, zo is het zeer warm. Daarom dwalen die niet weinig zo zeggen de hennep is koude natuur.

De kracht en werking.

De tamme hennep zaden in grote menigte genomen droogt en delgt uit de mannelijke zaden. Dat sap echter uit de groene hennep gedrukt, in de oren warm gedaan legt de smarten van diezelfde. Dat zaad verdrijft die

gethon, legt den schmerzen derselbigen. Der same vertreibt die blâst und wind im leib. Er würdt aber schwârlich verdewet, ist dem haupt und magen widerwertig, und gebiert bôp feüchtigkeyt im leib. Darumb thûn die thôtlich, so den Hanff stâts, und zû tâglicher speiÿ brauchen. Die Hanffwurtzel in wasser gesotten, und übergeschlagen, erweicht die zûsamen gezogne gleych. Ist auch [398] (E) gût zû dem podagra. Die rowe wurtzel zerstoßen und übergeschlagen, ist gût zû dem brandt. Der wild Hanff gesotten unnd übergelegt lindert unnd zerteylt die geschwulst.	opblazingen en winden in lijf. Het wordt echter zwaar verduwd, is het hoofd en maag tegen en baart boze vochtigheid in lijf. Daarom doen die dwaas zo de hennep steeds en tot dagelijkse spijs gebruiken. De hennepwortel in water gekookt en omgeslagen weekt de tezamen getrokken leden. Is ook [398] goed tot de podagra. De rauwe wortel gestoten en omgeslagen is goed tot de brand. De wilde hennep gekookt en opgelegd verzacht en verdeelt de zwellingen.
---	--

Dodonaeus;

Van Kemp kap. XLVI.

Het geslacht

Van kemp zijn er twee soorten (als Dioscorides schrijft) tam en wild. De tamme is wel bekend en gewoon en hiervan zijn ook twee soorten, de ene is het mannetje en de andere het wijfje. De wilde kemp is tegenwoordig noch niet bekend.

Vorm.

Cannabis of kemp of hennip.

(Cannabis sativa, tweekuizig, het vrouwtje is hier onvruchtbaar)

1 Het eerste geslacht van de tamme kemp, dat mannetje genoemd wordt, heeft een ronde en holle steel die een meter twintig of anderhalve meter hoog wordt met veel aangroeiende zijtakjes als een soort boompje. Aan de topjes van de steeltjes groeien ronde huisjes waarin rondachtig zaad besloten is. De bladeren zijn groot, ruw en zwartgroen en in zeven, negen tien of meer andere lange, smalle en rondom gekerfde en als een zaag getande bladeren verdeeld die in het aanzien op een uitgespreide hand lijken.

2 Het wijfje is de voorgeschreven van bladeren gelijk, maar zijn steel is dunner, slechter en zonder aangroeiende zijtakjes, draagt noch vrucht noch zaad dan alleen kleine witte bloempjes die als stof met de wind stuiven.

3 Het wilde geslacht (zoals Dioscorides schrijft) heeft stelen die op de witte heemst lijken, maar zwarter, ruwer en kleiner en wordt ongeveer een zeventig cm hoog. Zijn bladeren zijn de tamme kemp bladeren gelijk, maar ruwer en zwarter. De bloemen zijn roodachtig. Het zaad en wortel is net als de witte heemst.

Plaats.

Beide deze geslachten van tamme kemp worden op de velden gezaaid en komen beide (wat zeer te verwonderen is) van hetzelfde zaad voort. Het mannetje wordt ook aan de kanten van de velden en bij de wegen gevonden.

Wilde kemp groeit in bossen en ruwe plaatsen en ook bij de tuinen en wegen als Apuleius geschreven heeft.

Tijd.

Het zaad van het mannetje is rijp op het eind van september en in herfstmaand. Het wijfje is in augustus rijp.

Naam.

De tamme kemp wordt in Grieks Cannabis asterion en Schenostophon genoemd. In Latijn en in de apotheken Cannabis. In Hoogduits Zamer hanff. In Nederduits kemp. In Frans chanure. Het wilde en onbekende geslacht wordt in Latijn Cannabis sylvestris en Terminalis genoemd en ook in Grieks Hydrastina.

Natuur.

Het zaad van hennep is warm en droog tot in de derde graad.

Kracht en Werking.

Het zaad van hennep verdrijft en jaagt de winden uit het lichaam en als het wat teveel ingenomen wordt verdroogt het de natuur en het mannelijk zaad en het zog in de vrouwenborsten.

Hetzelfde zaad dat gestampt is en met witte wijn gedronken wordt wordt tegenwoordig geprezen tegen de geelzucht en de verstopping van de lever.

Het sap van groen gestampte kempzaad verdrijft de pijn en smart in de oren en jaagt de wormen daar uit.

De wortel van kemp die in water gekookt is helpt en geneest de gekrompen zenuwen en leden en is goed om op het jicht te leggen.

Hindernis.

Kempzaad is slecht te verteren en is de maag tegengesteld, het maakt pijn, draaiingen en zwaarigheid in het hoofd en laat kwade humeuren en vochtigheden in het lichaam groeien.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>